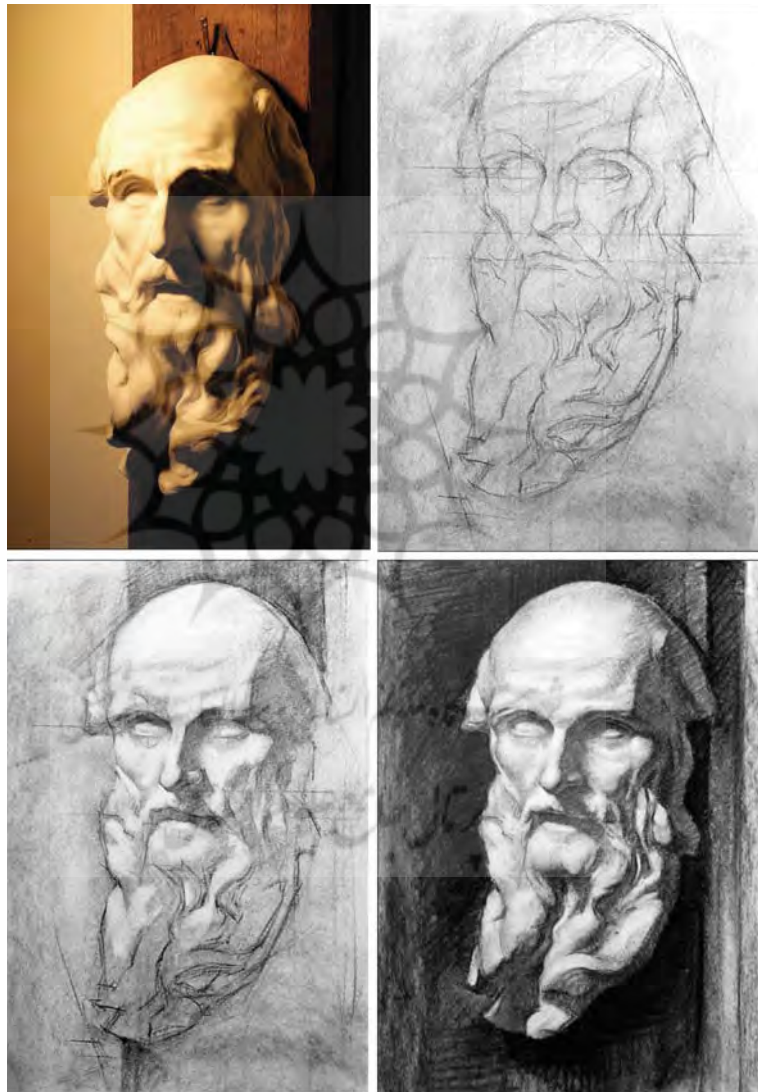

تحلیلی بر وضعیت آموزش طراحی
پایه در مقطع کارشناسی رشته
صنایع دستی

از کارکرد های طراحی بازنمایی
تصویری یا نقش آفرینی بر روی
سطحی دویعدی است، مأخذ:
Fisher & Robinson, 2008: 191

تحلیلی بر وضعیت آموزش طراحی پایه در مقطع کارشناسی رشته صنایع دستی*

قباد کیانمهر** محمدتقی آشوری*** شعبانعلی قربانی***

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۱۲/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۵/۳

چکیده

یکی از مهم‌ترین دروس پایه جهت دانشجویان رشته‌های هنر طراحی است. با توجه به شناخت و تجربه نویسندگان و همچنین نتایج حاصل از تحقیقات میدانی (مصاحبه و پرسش‌نامه) این ضعف وجود دارد که آموزش طراحی پایه در طی دوران تحصیلی از لحاظ حرفه‌ای و هنری مهارت‌های لازم و کافی را برای ارائه مناسب و تحقق ایده‌ها و اندیشه‌های دانشجویان و فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی رشته صنایع دستی ایجاد نمی‌کند. سؤالات اصلی که تحقیق حاضر به دنبال پاسخ‌گویی به آن‌هاست عبارت‌اند از: ۱. دلیل ضعف دانشجویان و فارغ‌التحصیلان رشته صنایع دستی در طراحی چیست؟ ۲. راه حل یا راه‌حل‌های بهبود وضعیت آموزش طراحی پایه در دانشجویان کدام است؟ لذا با استفاده از روش تحقیق کمی و کیفی و با کمک ابزارهای پژوهش کتابخانه‌ای/اسنادی و نیز میدانی (مصاحبه و پرسش‌نامه) نسبت به مطالعه وضعیت آموزش طراحی پایه در مقطع کارشناسی رشته صنایع دستی اقدام شد. در نهایت با عنایت به ناکارآمدی برنامه و شرح درس موجود لزوم اعمال تغییراتی متناسب با ماهیت رشته به منظور بهبود وضعیت آموزش طراحی پایه اثبات شد و پیشنهاداتی نظیر افزایش واحدهای طراحی تخصصی، ارائه هدفمند و متناسب با رشته و امتداد داشتن دروس طراحی در تمام دوران تحصیلی بر مبنای یافته‌های تحقیق ارائه شد.

واژگان کلیدی

آموزش عالی، آموزش هنر، طراحی پایه، کارشناسی صنایع دستی.

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری پژوهش هنر با عنوان تبیین فرایند طراحی جهت آموزش در رشته صنایع دستی (مورد پژوهی رشته سرامیک) در دانشگاه هنر اصفهان است.

Email: Q.kiyanmehr@au.ac.ir

** دانشیار دانشکده صنایع دستی دانشگاه هنر اصفهان، شهر اصفهان، استان اصفهان

Email: Taghi.ashouri@gmail.com

*** دانشیار دانشکده هنرهای کاربردی دانشگاه هنر، شهر تهران، استان تهران.

*** دانشجوی دکتری پژوهش هنر، دانشگاه هنر اصفهان، شهر اصفهان، استان اصفهان (مسئول مکاتبات).

Email: Lotous@gmail.com

مقدمه

توسط استادان مورد ارزیابی قرار گیرد و از نظرات، تجربیات عملی و پیشنهادهای ایشان آگاهی کسب شود. همچنین پرسش‌نامه‌هایی نیز جهت دانشجویان (چهل دانشجویی که این درس را گذرانده بودند) تهیه شد و به همراه مصاحبه صورت پذیرفته وضعیت کیفی دانشجویان و میزان تأثیر و کارایی شیوه کنونی آموزش طراحی ارزیابی شد. در ادامه، شرح درس و میزان ساعات تدریس مصوب آموزش عالی در رشته‌های مختلف هنری تهیه شده و سپس مطالعه مقایسه‌ای در خصوص شیوه‌های آموزشی طراحی (شرح درس، تعداد واحدها، ساعات تدریس، موضوعات مورد تدریس) در بین این رشته‌ها انجام و نتایج استخراج شد. در پایان با تحلیل محتوایی نتایج به دست آمده از مطالعات، پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت آموزش درس طراحی پایه برای دانشجویان کارشناسی صنایع دستی ارائه شد.

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش به صورت ترکیبی یعنی کمی و کیفی و با استفاده از نوع تحقیقات پیمایشی است. جامعه آماری مورد بررسی شامل دانشجویان مقطع کارشناسی رشته صنایع دستی دانشگاه هنر است که واحدهای کارگاه‌های طراحی پایه ۱ و ۲ را گذرانیده بودند و همچنین استادانی که این درس را تدریس می‌کنند یا کرده‌اند (از استادان دانشگاه‌های هنر تهران، الزهرا و سوره). محدوده زمانی اجرای مطالعه سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ است. حجم نمونه به ترتیب چهل پرسش‌نامه برای دانشجویان و بیست پرسش‌نامه برای استادان بوده است (دانشجویان و استادانی که در دسترس بوده و تمایل به همکاری داشتند). ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها به صورت مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی بوده است، که در روش میدانی این تحقیق از مصاحبه و پرسش‌نامه با سؤالات بسته و باز استفاده شده است.

پیشینه تحقیق

برگزاری همایش‌هایی در سطح ملی (نظیر اولین همایش ملی آموزش عالی هنر؛ با هدف پژوهش در راستای ارتقای آموزش هنر، دانشگاه هنر، آذرماه ۱۳۹۱ و همایش آموزش عالی هنر، دانشگاه هنر اصفهان، اسفندماه ۱۳۹۱) مبین اهمیت و ضرورت مطالعات تخصصی به صورت موردی، هدفمند و متمرکز به منظور آسیب‌شناسی و ارائه راهکارهای علمی و عملی جهت بهبود آموزش عالی هنر است. تا کنون مقالات و رساله‌های پایانی متعددی در خصوص آموزش عالی صنایع دستی از منظرهای مختلف به نگارش درآمده است که به فراخور موضوع هر کدام به بررسی جنبه‌ها و مبانی نظری، نظام آموزشی و برنامه‌ریزی درسی پرداخته‌اند (نظیر بررسی مبانی نظری صنایع دستی، تسلیمی، ۱۳۹۱؛ بررسی نظام آموزش عالی در هنرهای صناعی ایران و پیشنهاد یک نظام نوین، هوشیار، ۱۳۹۰؛ ارزیابی برنامه

طراحی پایه به عنوان یکی از دروس مقدماتی و مبانی برای اغلب رشته‌های هنری در نظر گرفته می‌شود. فرایند طراحی با استفاده از ترسیمات مبتنی بر مشاهده موجب رشد و هدایت مهارت‌های بصری و ادراکات تجسمی دانشجویان شده و به تقویت هماهنگی بین چشم، دست و مغز کمک می‌کند. از خلال فرایند تبدیل آنچه دیده می‌شود به یک تصویر ترسیمی، دانشجو با کیفیات عناصر تجسمی نظیر خط، شکل، فرم و حجم، نور و سایه، رنگ و پرسپکتیو آشنایی می‌یابد و به عواملی که به خلق یک طرح متناسب منجر می‌شود تسلط پیدا می‌کند. طراحی موجب گسترش آگاهی و حساسیت و غنای حافظه بصری دانشجو شده و پس از طی مراحل ابتدایی آموزش نوعی خودآگاهی و تفسیر و بیان شخصی را برای وی به ارمغان می‌آورد. همچنین طراحی خلاقیت را با توصیف و به تصویر کشیدن آنچه تخیل می‌گردد و با نمایش اندیشه‌ها و مفاهیم ذهنی پرورش می‌دهد. دانشجو با تسلط به فرایندها، مفاهیم، ابزارها، مواد و تکنیک‌های طراحی به دانش و مهارت لازم برای تفکر خلاقانه و توانایی قضاوت زیبایی‌شناسانه مجهز شده و توانایی تصمیم‌گیری در خصوص انتخاب‌ها و تفکر انتقادی و استدلال ذهنی را به دست آورده و در نهایت قادر می‌شود تا زبان بصری منحصر به فرد خویش را شکل داده و توسعه بخشد.

در این پژوهش وضعیت آموزش طراحی پایه دانشجویان کارشناسی صنایع دستی که در قالب دو درس با عناوین کارگاه طراحی پایه ۱ و ۲ به ترتیب در ترم‌های اول و دوم ارائه می‌شوند مورد مطالعه قرار گرفته است. سؤالاتی که این تحقیق به دنبال پاسخ‌گویی به آنهاست عبارت‌اند از: ۱. دلیل ضعف دانشجویان و فارغ‌التحصیلان رشته صنایع دستی در طراحی چیست؟ و ۲. راهکار یا راهکارهای بهبود وضعیت آموزش طراحی پایه در دانشجویان کدام است؟

در بخش اول مقاله با توجه به ضعف دانشجویان و فارغ‌التحصیلان صنایع دستی در خصوص طراحی و پرورش و تجسم ایده و نیز عدم توجه جدی به مقوله آموزش طراحی، اهمیت و جایگاه آموزش طراحی در فرایند پرورش و ارائه ایده‌ها مورد توجه قرار گرفته است و اهمیت و کارکردهای چندگانه آن معرفی و لزوم توجه بیشتر به طراحی مورد تأکید قرار گرفته است.

در بخش دوم مقاله، ابتدا به بررسی وضعیت موجود پرداخته شده است. در این خصوص پرسش‌نامه‌هایی تدوین و پس از مشورت و اعتبارسنجی توسط دو تن از استادان دانشگاه هنر تهران در بین بیست نفر از استادانی که این درس را تدریس می‌کنند و یا کرده‌اند (از استادان دانشگاه هنر تهران، الزهرا و سوره) توزیع شد تا وضعیت دانشجویان، میزان تسلط و نیز نحوه اجرای برنامه آموزشی

مقدماتی برای نقاشی یا مجسمه باشد، یا اثر هنری مستقل به شمار آید (پاکبان، ۱۳۷۸: ۳۴۸). دایرةالمعارف بریتانیکا در خصوص طراحی چنین توضیح داده است: طراحی، هنر و یا تکنیک تولید و ایجاد تصاویر بر روی یک سطح، معمولاً کاغذ، با استفاده از علائم، معمولاً مداد، جوهر، گچ، ذغال و نظیر آن است. طراحی به عنوان خلاقیت هنری ممکن است به عنوان بازنمایی خطی اشیا در دنیای قابل رویت و همچنین ایده‌ها، تفکرات، نظرات، احساسات و تخیلات به صورت شکل‌های تجسمی، نمادها و حتی شکل‌های انتزاعی باشد (Encyclopedia Britannica Online). بنابراین طراحی یک وسیله برای بیان، و خط وسیله بیانی طراح برای ارائه ذهنیات و دانش خود و برقراری ارتباط با مخاطب (بیننده) است (محمدی‌راد، ۱۳۸۷: ۳۰). اساساً طراحی در هر شکلی که باشد ابزاری برای دیدن و بیان کردن است و عبارت است از ایجاد علائمی بر روی سطح که به طور گرافیکی بیانگر و معرف شباهت عناصر باشد (دک. چینگ، ۱۳۷۵: ۶ و ۹). طراحی فرایند یا روشی است برای بازنمایی چیزی - یک شیء، یک صحنه و یا یک اندیشه - توسط ایجاد خطوط بر روی سطح (D.K. Ching, 1988: 1).

برخوردها و نگرش‌های عمیق‌تر و مفهومی‌تر در خصوص اهمیت و نقش طراحی با تعاریف دیگری مورد مذاقه قرار گرفته است: طراحی دیدن بر روی کاغذ است، و بیش از این دیدن شخصی است که با دریافت، مشاهده، علایق، شخصیت، فلسفه و بسیاری دیگر از کیفیات شخصی ملازم است که همگی از یک منبع واحد بروز می‌نمایند (Loomis, 2012: 11). طراحی وسیله‌ای است تا انسان قدرت و توانایی خداگونه خود را که در وجودش پنهان است بروز دهد (حلیمی، ۱۳۷۶: ۲۶۲). با عنایت به این تعاریف گوناگون می‌توان نتیجه گرفت که طراحی از ابزاری برای شبیه‌سازی صرف از آنچه موجود و قابل رویت است، تا وسیله‌ای برای بیان آمل و اندیشه‌های ناهویدای ذهن انسان معنا می‌یابد.

ماهیت، اهمیت و کارکردهای طراحی

طراحی معمولاً مرحله‌مقدماتی برای کار در سایر واسطه‌های هنری است. مطابق با نظر جرجیو وازاری طراحی پایه و مبنای سه هنر نقاشی، مجسمه‌سازی و معماری است. طراحی ابتدایی‌ترین فعالیت یک هنرمند در جهت به وجود آوردن یک اثر جدید است و هم در این مرحله است که تغییر و تحولات ضروری از اندیشه تا عمل رخ می‌دهند. طراحی را می‌توان اسکلت‌بندی و پایه‌ریزی اولیه هنرها دانست، محصول ذهن انسان به خصوص با توجه به نقش مهمی که در آماده‌سازی ذهن ایفا می‌کند و دیگر اینکه امکان سنجش ابعاد و امکانات مختلف را برای به وجود آوردن یک اثر میسر می‌سازد (هرامی و دهقان، ۱۳۸۰: ۷). میکال آنژ اغلب در مورد طراحی به شاگردانش توصیه می‌کرد که «طراحی

درسی رشته صنایع‌دستی در مقطع کارشناسی از منظر رویکرد دیسپلین‌محور-DBAE، ساداتی، ۱۳۹۱) و یا به بررسی تخصصی پرداخته شده است (نظیر بررسی نرم‌افزارهای مرتبط با حوزه هنر و صنایع‌دستی در ایران، قاسمی و محمودی، ۱۳۹۱). اما در مورد آموزش طراحی پایه تنها به یک مورد مطالعه در خصوص برنامه طراحی در رشته صنایع‌دستی برخورد شد (جای خالی طراحی در واحد طراحی؛ ارائه برنامه طراحی در دروس تخصصی رشته صنایع‌دستی، بیات و کریمی، ۱۳۹۱). در این پژوهش بدون در نظر گرفتن ریشه لغوی و مفاهیم مترتب بر واژه طراحی، مفهوم طراحی پایه در قالب واژه Drawing با مفهوم طراحی در قالب واژه Design خلط معنایی یافته و محققان این دو مفهوم مستقل را یگانه در نظر گرفته و به بررسی وضع موجود پرداخته‌اند. اما، از آنجا که برای هر دو مفهوم در زبان فارسی یک واژه واحد یعنی «طراحی» به کار می‌رود، به نظر می‌رسد که این اغفال در تعریف درست موضوع و مسئله در تحقیق مذکور محققان را از مسیر صحیح منحرف کرده و از اعتبار تحقیق کاسته است. لذا در بخش آغازین این مقاله برای تبیین صحیح مسئله، ابتدا به تعریف و تبیین مفهوم طراحی مترتب بر هدف درس طراحی پایه پرداخته شده و سپس به اصل موضوع یعنی آسیب‌شناسی و تطبیق وضعیت آموزش طراحی پایه با سایر رشته‌های هنری در داخل کشور اقدام شده و به همراه نتایج حاصل از مطالعات میدانی (پرسش‌نامه و مصاحبه)، نتایج تحلیل و به ارائه راهکار به منظور بهبود وضع موجود مبادرت شده است.

تعریف طراحی (Drawing)

از آنجا که واژه طراحی در فارسی معادل مشترک برای دو واژه انگلیسی Design و Drawing است لازم است در ابتدای این پژوهش به تبیین این مطلب پرداخته شود که کدام مفهوم از طراحی در قالب دروس طراحی پایه رشته صنایع‌دستی موضوع این تحقیق است تا بدین سبب از انحراف و خلط معنایی پیشگیری شده و مسیر و نتایج صحیح و معتبر حاصل آید. آنچه از مفهوم طراحی در این مقاله مورد نظر است مفهومی از طراحی است که در قالب واژه انگلیسی Drawing قرار می‌گیرد که مهارت‌های ترسیمی ارائه‌ای و تجسمی را مد نظر دارد. مفاهیم و رای واژه طراحی در قالب کلمه Design بسیار وسیع‌تر و عمیق‌ترند و مفاهیمی نظیر طرح‌ریزی کردن، برنامه‌ریزی، هدف‌گذاری، فرایندمداری، نوآوری را نیز شامل می‌گردند. لذا می‌توان طراحی پایه را به عنوان بخش مقدماتی و آغازین فرایند طراحی در قالب واژه Design دانست. واژه طراحی Drawing به صورت گوناگونی تعریف شده است.^۱ طراحی مترادف با رسامی و به گونه‌ای بازنمایی تصویری یا نقش‌آفرینی تعریف شده که عمدتاً با تأکید بر عنصر خط ممکن است ترسیم

۱. در فرهنگ فارسی معین، طراحی به معنای عمل کردن، شغل و حرفه طراح، طرح‌افکنی، نقشه‌ریزی و شیوه‌ای از نقاشی آمده است که جنبه تمرینی دارد (معین، ۱۳۷۱: ۲۲۱۶). طراحی همچنین به عمل و شغل طراح، بیرنگ‌گری (نگارگران ایرانی ابتدا خطوط اصلی تصویر را با مداد ترسیم می‌کردند و آن را بیرنگ می‌نامیدند) (نک: پاکبان، ۱۳۷۸: ۳۴۸)، نقشه‌ریزی، نقشه‌بنایی را بر کاغذ با مداد و یا بر زمین با گچ و مانند آن ترسیم کردن، و همچنین نقاشی کردن اطلاق شده است (دهخدا، ۱۳۷۷: ۱۵۲۹۶).

را محور اندیشه خود قرار دهید، زیرا طراحی سنگ زیرین هنرهای تجسمی است. طراحی وسیله‌ای است سنتی برای نمایش اشیاء و ایجاد ارتباط و نیز وسیله‌ای است تجربیدی ذهنی و دستی از درک تجربه. طراحی ابزاری است که به وسیله آن حساسیت بصری و تشخیص فرم، ریتم و تجرید افزایش می‌یابد» (مایر، ۱۳۸۳: ۱۰). به گفته انگر هنرمندی که پی‌خانه‌اش (طراحی) را محکم بریزد با خیال آسوده در آن می‌خواهد (وزیری مقدم، ۱۳۸۰: ۷ و ۱۳).

از نظر بتی ادواردز^۱ مدرس و نظریه‌پرداز هنر، دستیابی به مهارت‌های طراحی از سه جنبه حائز اهمیت است: الف) طراحی از طریق رئالیسم عمیق و اساسی، نحوه صحیح دیدن را می‌آموزد. ب) در مسیر توانایی خلاق نوعی اعتماد به نفس به دست می‌دهد که بسیاری از هنرمندان از طرق دیگر نمی‌توانند بدان دست یابند. ج) اینکه توسط طراحی به شیوه جدیدی از فکر کردن می‌توان دست یافت؛ شیوه‌ای با امکانات بسیار برای حل بخردانه و خلاقانه مسایل (ادواردز، ۱۳۸۶: ۱۵).

از آنجا که طراحی مقوله‌ای بسیار پایه‌ای است، صرف‌نظر از رشته‌های تخصصی (نظیر نقاشی، معماری، صنایع دستی، گرافیک و طراحی صنعتی) ضروری است که امر طراحی به صورت مداوم صورت پذیرد تا آمادگی هنرمند حفظ گردد. به طور کلی می‌توان مزایای این امر را در موارد زیر خلاصه نمود:

۱. کمک می‌کند تا هنرمند بتواند ذهنیت خود را به تصویر بکشد.
۲. به حل مسائل قبل از برخورد به آن‌ها در فرایند اجرا کمک می‌کند.
۳. از لحاظ تجسمی شخص را ماهر می‌سازد.
۴. از لحاظ بصری شخص را آگاه نگه می‌دارد (قابلیت دیدن و کشف فرم‌ها و الگوهایی که دیگران نمی‌توانند).
۵. آمادگی هنرمند را حفظ می‌کند (حساسیت و هماهنگی چشم و دست و ذهن را حفظ می‌کند).
۶. ایده‌ها را قبل از محو شدن ثبت و ضبط می‌کند.
۷. مراحل رشد و پیشرفت یک ایده را مستند و قابل ارجاع می‌سازد.

۷. ایجاد امکان ارتباط طراح با خود (گفتگوی درونی) و نیز بین طراح با دیگران را فراهم می‌کند.

طراحی نه تنها سرآغاز همه چیز در هنر است، بلکه یکی از مهم‌ترین عناصر ارزشی آن است. طراحی خلاقیت هنرمند را با توصیف آنچه می‌بیند مجهز می‌سازد و آنچه را که تخیل می‌شود به تجسم در می‌آورد، اندیشه‌ها و مفاهیم را نمودار می‌سازد و وسیله‌ای برای ارائه و ارتباط است.

مسائل مؤثر در آموزش طراحی

به طور کلی همه طراحی‌ها یکسان هستند. طراحی از یک چیز مشکل‌تر از طراحی از چیز دیگری نیست. طراحی از طبیعت

بی‌جان، منظره، دریا، بدن، اشیای نامنظم، حتی موضوعات تخیلی، و طراحی از چهره مستلزم مهارت و شیوه دیدن یکسانی است. همه آن‌ها به یک گونه‌اند: آن‌ها با چشم دیده می‌شوند (موضوعات تخیلی با چشم مغز دیده می‌شوند) و آنچه که دیده می‌شود طراحی می‌گردد (ادواردز، ۱۳۸۶: ۱۶). تمرین بسیار و مداوم، راهنمایی صحیح و استفاده از استادان مجرب، مشاهده و مطالعه واقعیات و بررسی و مطالعه آثار استادان هنر طراحی از عوامل تأثیرگذار بر تکمیل فرایند آموزشی طراحی است. طراحی باید به صورت روزانه درآید و مثل نفس کشیدن جزوی از وجود دانشجو شود. راهنمایی و انتقاد استاد، در صورتی که به پیروی و تحمیل از مکتب و یا روش خاصی نباشد و ویژگی‌های احساسی و روانی دانشجو در نظر گرفته شود، مانع از کج‌روی وی خواهد شد. مطالعه کتب و بررسی طراحی استادان قدیم و جدید ضروری است، به نحوی که دانشجو با ویژگی طرح، حالات روانی طرح، نوع خط و چگونگی به کار بردن نور و تاریکی و ضربات قلم وی آشنا شده و گاه از روی آن طراحی کند، اما نباید جنبه تقلید و دنباله‌روی پیدا کند. از میان این سه عامل، نقش استاد طراحی دارای اهمیت ویژه‌ای است. در تعلیم طراحی باید روشی را انتخاب کرد که مهارت و حساسیت هنرجو به یک میزان رشد کند (وزیری مقدم، ۱۳۸۰: ۱۲).

از نظر بتی ادواردز رعایت ترتیب و توالی آموزشی (آموزش گام به گام و هدفمند) برای پیشرفت و تدوام یادگیری طراحی بسیار مهم است (ادواردز، ۱۳۸۶: ۱۷). همچنین بنا بر نظر دیوید لویس^۲ استفاده از استادان چندگانه به جای یک استاد در خلال تحصیل این مزیت را به همراه دارد که دانشجو فرصت یابد تا با دیدگاه‌ها و نظریات تازه‌ای آشنا گردد. هر معلم دانشجو را با چالش‌هایی مواجه خواهد ساخت که وی هرگز نمی‌تواند صرفاً با یک استاد با آن‌ها برخورد کند. همچنین، وی در معرض سبک‌ها و کارکردهایی قرار می‌گیرد که او را در دستیابی به دیدگاهی وسیع‌تر و جامع‌تر یاری می‌رساند و موجب می‌گردد تا در الهام و انگیزش شخصی توانمندتر شود (Lewis, 1984: 8).

بررسی و تحلیل شرح درس کارگاه طراحی پایه (سطح یک) و ۲:

هدف از کارگاه طراحی پایه ۱ (سطح یک) در شرح درس چنین ذکر شده است:

«هماهنگی دید و دست دانشجو تا آنچه را که می‌بیند و می‌اندیشد و می‌خواهد بتواند بر روی کاغذ منعکس نماید.» در سر فصل درس طراحی پایه ۱ موارد زیر قید شده است: الف) آشنایی با وسایل طراحی، آشنایی با خط و انواع آن، تناسب در طراحی - آشنایی با معانی خط و طرح مفاهیم، حالات و جنسیت اشیاء.

ب) آشنایی با شیوه‌های طراحی متداول موارد بالا.

۱. Betty Edwards: هنرمند، معلم و نویسنده آمریکایی قرن بیستم میلادی.

۲. David Lewis: هنرمند و نویسنده کتاب‌های آموزش طراحی مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی صنایع دستی، کد ۶۱۵۲۶، ۷/۹/۱۳۶۶، صص ۱۶-۱۷.

دانشجویان علاوه بر تمرین‌های معمول طراحی، طراحی با دست دیگر، طراحی از فاصله دور، طراحی از زوایای دید غیرمعمول و ... را هم تمرین می‌کنند. موضوع‌ها: طبیعت، طبیعت بی‌جان، موجودات زنده، طراحی چهره و دست و انعکاس حالات در نهاد عاطفی انسان و حرکات و عضلات بدن خواهد بود. در طول مدت طراحی در کارگاه، استاد خود نیز ارائه کار می‌کند و آثار برجسته طراحی را نقد هنری خواهد کرد. سعی شود آثار برجسته منتخب برای نقد از مسایل و موارد مبتلا به ایران بعد از انقلاب اسلامی و آثار هنرمندان بعد از اسلام انتخاب شود.

همین عنوان دروس دقیقاً با همین شرح درس و بدون تغییر جهت کارشناسی نقاشی^۱ اخذ و تکرار شده است. همچنین جهت دوره کارشناسی ارتباط تصویری^۲ و کارشناسی طراحی صنعتی^۳ نیز عیناً تکرار شده است. این حقیقت مبین این مطلب است که از نظر برنامه‌ریزان (به هر دلیلی که ممکن است کمبود زمان و یا عدم شناخت و تفکیک رشته‌های هنر باشد) تفاوتی از لحاظ محتوایی در دروس مذکور برای رشته‌های گوناگون وجود نداشته و محتوای همگی باید از یک برنامه درسی تبعیت کند، در حالی که آشکار است که ماهیتاً هدف از برگزاری این رشته‌ها (طراحی صنعتی، نقاشی، ارتباط تصویری و صنایع دستی) و مقوله‌های مرتبط با هر کدام با دیگری متفاوت است. شاید این موضوع (یکسان بودن برنامه درسی و شرح درس کارگاه طراحی پایه^۱ و ^۲) برای رشته‌های نقاشی و ارتباط تصویری، به این دلیل که دارای کارگاه‌های متنوع،

(ج) آشنایی با آثار هنرمندان معروف در معرفی و نشان دادن موارد فوق. زمینه‌های طراحی عبارت هستند از: طبیعت، طبیعت بی‌جان- انسان) چهره و دست و اندام کلی با حفظ و رعایت حدود شرعی).

سرفصل درس بسیار کلی است. عنوان شیوه‌های طراحی متداول موارد بالا بسیار مبهم است و متناظر به روش و برداشت‌های شخصی است. آنچه از خلال هدف درس طراحی ۱ برمی‌آید مفاهیمی کلی است که تقریباً تمام اهداف مترتب بر طراحی را دربرمی‌گیرد. نیل به تمام اهداف ارائه شده در این هدف در خلال یک ترم امری غیرممکن است که نیاز به چندین ترم تحصیلی دارد.

در خصوص کارگاه طراحی پایه^۲ (سطح ۱) هدف از درس چنین آمده است:

(الف) هدف از درس هماهنگی دید و دست و ذهن، (ب) توانایی تشخیص و قدرت انتخاب بهترین کار طراحی از بین چند کار خوب طراحی (ج) ارائه طرح با کیفیت خوب.

ضمن اینکه اهداف مذکور بسیار کلی و به‌طور ضمنی با اجرای صحیح فرایند آموزشی طراحی قابل حصول است، در خصوص شیوه و نحوه اجرای آن جهت نیل به اهداف مذکور چیزی عنوان نشده است.

در سرفصل درس نیز موارد زیر ذکر شده است:

(الف) آشنایی با معانی نور و سایه و طرح معانی و حالات و جنسیت اشیا. (ب) آشنایی با مفهوم ترکیب‌بندی- آشنایی با شیوه‌های متداول طراحی. در این کارگاه دانشجویان با انحای دقیق و شبیه‌سازی، طراحی سریع و طراحی ساده با کمترین خطوط و مانند آن آشنا می‌شوند.

جدول ۱. جدول مقایسه‌ای دروس طراحی دوره کارشناسی نقاشی، ارتباط تصویری، صنایع دستی، طراحی صنعتی. مأخذ: مشخصات کلی، برنامه و سرفصل مصوب دروس دوره‌های کارشناسی نقاشی، ارتباط تصویری، صنایع دستی، طراحی صنعتی.

کد درس	نام درس	تعداد واحد	نقاشی (ساعت)	ارتباط تصویری (ساعت)	صنایع دستی (ساعت)	طراحی صنعتی (ساعت)
۰۳	کارگاه طراحی پایه (سطح یک) (۱)	۳	۱۶۲	۱۵۳	۱۵۳	۱۰۲
۰۴	کارگاه طراحی پایه (سطح یک) (۲)	۳	۱۶۲	۱۵۳	۱۵۳	۱۰۲
۲۱	کارگاه طراحی سطح دو (۱)	۲	۱۰۸			
۲۲	کارگاه طراحی سطح دو (۲)	۲	۱۰۸			
۲۳	کارگاه طراحی سطح دو (۳)	۲	۱۰۸			
۱۴۱	کارگاه طراحی سطح سه (۱)	۲	۷۲			
۱۴۲	کارگاه طراحی سطح سه (۲)	۲	۷۲			
۱۴۳	کارگاه طراحی سطح سه (۳)	۲	۱۰۸			
۵۱	کارگاه طراحی (۳)	۲		۱۰۲		
۵۲	کارگاه طراحی (۴)	۲		۱۰۲		
۵۳	کارگاه طراحی (۵)	۲		۱۰۲		

۱. مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی نقاشی، کد ۰۳، ۱۱۴۲/۲، ۱۳۶۲/۲/۲، صص ۱۵-۱۶.

۲. مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارتباط تصویری با دو گرایش ارتباط تصویری و تصویرسازی، کد ۰۴، ۱۱۴۲/۱/۳۱، صص ۱۳-۱۴.

۳. مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی طراحی صنعتی، کد ۰۳، ۱۳۷۴/۴/۲۵، صص ۱۴-۱۵.

۲. آموزش کارگاه‌های طراحی ۱ و ۲ برای دانشجویان طراحی صنعتی (علی‌رغم شرح درس یکسان با سایر رشته‌های هنری) در عمل به صورت هدفمند و در چهارچوب نیازهای متناسب با طراحی صنعتی تعریف و ارائه می‌شود. یعنی آموزش‌های طراحی به صورت تخصصی و بنا بر اقتضائات برگزار می‌شود که چنین رویکردی در خصوص صنایع دستی وجود ندارد.

۳. انگیزه‌های فردی بالا و انتظاراتی که از دانشجویان طراحی صنعتی در خصوص طراحی وجود دارد، سبب تمرینات بیشتر و جدی‌تر در دروس طراحی هم از طرف دانشجویان و هم از طرف استادان شده است.

۴. وجود پروژه‌های نه‌گانه طراحی صنعتی که همگی به طور مستقیم با طراحی درگیر هستند به نوعی خلأ حاصل از کمبود دروس طراحی پایه را برای دانشجویان طراحی صنعتی پر می‌کنند، در حالی که کارگاه‌های تخصصی صنایع دستی بیشتر بر روی شناخت مواد و یادگیری تکنیک و مهارت‌های فنی متمرکز هستند و غالباً لزومی به طراحی در آن‌ها دیده نشده است. گفتنی است که دروس و کارگاه‌های طراحی سنتی نیز گر چه بر قدرت رسامی دانشجویان تأثیرگذار هستند، لیکن از لحاظ ماهیت و هدف، مقاصد متفاوتی با آنچه از طراحی پایه مد نظر است را دنبال می‌کنند.

پرسش‌نامه‌ها

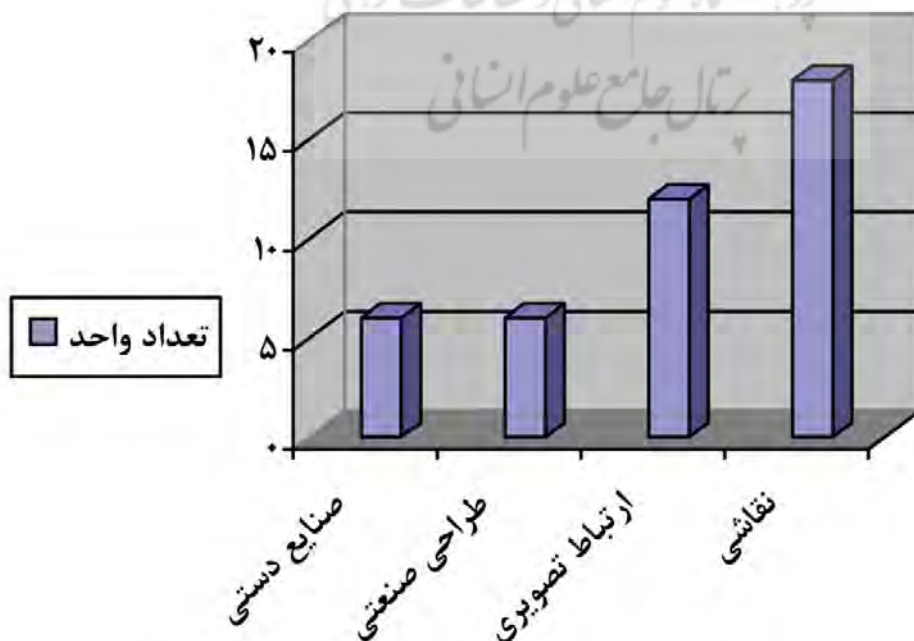
جهت بررسی نظرات استادان و نحوه تدریس دروس طراحی برای دانشجویان کارشناسی صنایع دستی بر مبنای مبنای مندرج در شرح درس و نیز رؤس مطالب منتج از مطالعات

متعدد و متفاوت طراحی در خلال دوران تحصیلی هستند (جهت رشته نقاشی کارگاه‌های طراحی سطح دو و ۲، کارگاه‌های طراحی سطح سه و ۲ و ۳، و سایر کارگاه‌های مرتبط با عنوان کارگاه نقاشی در سه سطح، و جهت رشته ارتباط تصویر کارگاه‌های طراحی ۳ و ۴ و ۵، در کنار کارگاه‌های شش‌گانه تصویرسازی) مشکلی ایجاد نکند، اما برای دانشجویان رشته‌های دیگر نظیر صنایع دستی، که تنها فرصت آموزش طراحی برای آن‌ها در خلال همین کارگاه طراحی پایه ۲ و ۱ است، مشکل‌آفرین خواهد بود (جدول شماره ۱).

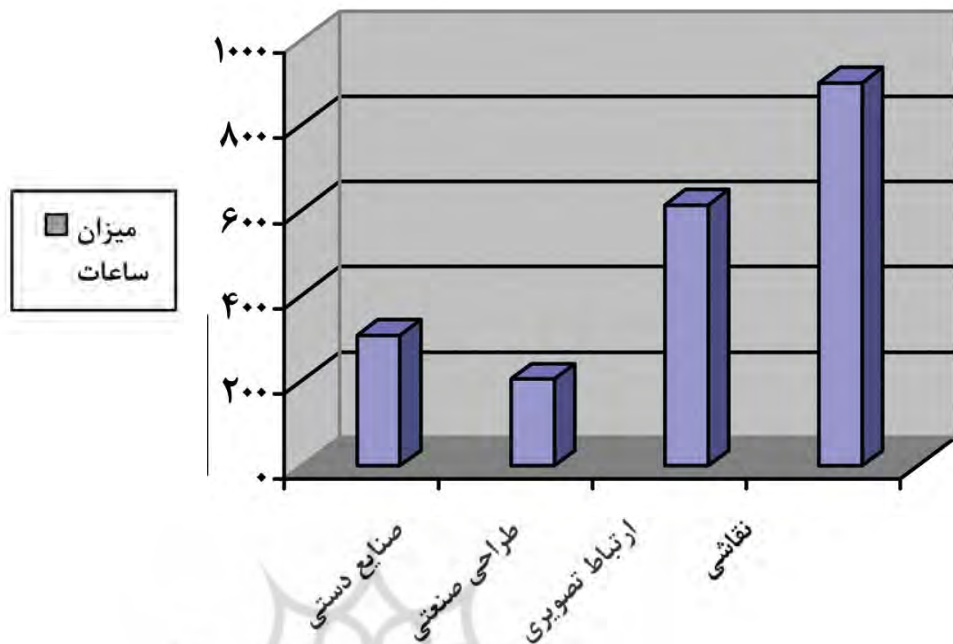
شرح درس کارگاه‌های طراحی دوره کارشناسی صنایع دستی و کارشناسی طراحی صنعتی نیز یکسان است، با این تفاوت که میزان ساعات درس کارگاه طراحی پایه ۱ و ۲ در رشته طراحی صنعتی ۱۰۲ ساعت و در رشته صنایع دستی ۱۵۳ ساعت است، یعنی در رشته طراحی صنعتی به میزان ۵۱ ساعت کمتر از رشته صنایع دستی تعریف شده است (جدول ۱). اما به چه دلیل در عمل و واقعیت دانشجویان کارشناسی طراحی صنعتی در قیاس با دانشجویان صنایع دستی از توانمندی‌های بهتر و بالاتری در زمینه طراحی برخوردار هستند؟ دلایل این موضوع را می‌توان در موارد زیر جستجو کرد:

۱. وجود امتحان ورودی عملی طراحی برای داوطلبان طراحی صنعتی و نبود چنین آزمونی برای داوطلبان صنایع دستی موجب شده تا به صورت طبیعی داوطلبانی در رشته طراحی صنعتی پذیرفته شوند که دارای آمادگی، پیش‌زمینه و مهارت بهتری در خصوص دروس طراحی هستند.

نمودار ۱. نمودار تعداد واحدهای طراحی پایه در رشته‌های مختلف، مأخذ: نگارندگان

نمودار ۲. نمودار تعداد واحدهای طراحی پایه در رشته‌های مختلف، مأخذ: همان

ارائه این دروس ضروری دانسته شده است.

۳. تعداد زیاد دانشجویان (بیش از ۱۵ نفر) را اکثر استادان برای کلاس‌های طراحی نامناسب دانسته‌اند.

۴. اهمیت دروس طراحی به لحاظ میزان تأثیر آن در فرایند کلی آموزشی برای دانشجویان صنایع دستی (و به طور کلی رشته‌های گروه هنر) بسیار زیاد عنوان شده است. اذعان شده است که در حال حاضر اهمیت کافی به دروس طراحی پایه داده نمی‌شود.

۵. وضعیت و توانایی دانشجویان کارشناسی صنایع دستی در خصوص طراحی بسیار ضعیف و نامناسب تشخیص داده شده است.

۶. آشنایی اکثر استادان با سرفصل دروس کارشناسی صنایع دستی و هدف و شرح درس‌های رشته ضعیف ارزیابی شده است.

۷. آشنایی و تسلط استادان به مقوله کلی طراحی و تکنیک‌ها و فرایندهای آن خوب ارزیابی شد، لیکن با توجه به این نکته که اغلب استادان طراحی دارای زمینه تجسمی هستند نحوه تدریس برای دانشجویان صنایع دستی در اغلب موارد متناسب و هماهنگ نیست.

۸. شیوه ارائه درس طراحی توسط استادان اغلب به صورت شخصی و سلیقه‌ای است و میزان روش‌مندی و هدف‌مندی و انسجام آن در کل متوسط ارزیابی شد. انتظارات از این رشته باید به درستی در شرح درس بازنگری و تدوین گردد و استادان ملزم به رعایت آن گردند.

کتابخانه‌ای، مصاحبه، منابع و کتب آموزش طراحی ابتدا پرسش‌نامه‌ای حاوی شصت سؤال تدوین شد و جهت صحت سنجی در اختیار دو تن از استادان دانشگاه هنر تهران قرار گرفت و با نظر آنان سوالات به سی عدد تقلیل داده شد و هدفمند شد و در نهایت بین ۲۰ نفر از استادان محترم (دانشگاه هنر، الزهراء و سوره) که سال‌ها سابقه تدریس دروس کارگاه طراحی ۱ و ۲ را داشته‌اند توزیع شد. همچنین جهت ارزیابی آموخته‌ها و نظرات دانشجویان ۴۰ پرسش‌نامه جهت دانشجویان کارشناسی صنایع دستی تدوین شد (دانشجویان و استادانی که در دسترس بوده و تمایل به همکاری داشتند). پس از مطالعه پرسش‌نامه‌ها نتایج ذیل به دست آمد:

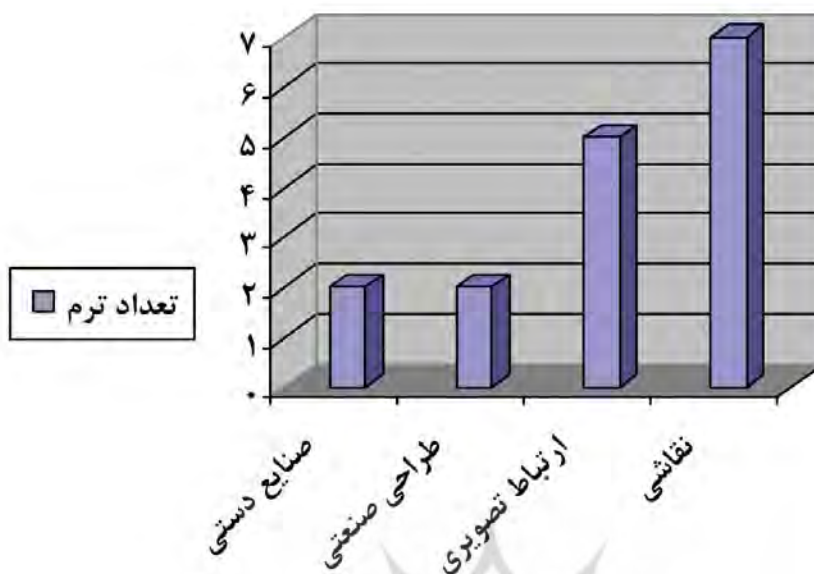
نتایج پرسش‌نامه استادان

۱. در مجموع، غالب استادان ارائه دروس طراحی را صرفاً در دو ترم تحصیلی ناهمگون، نامتناسب، ناکافی و ناکارآمد دانسته‌اند و با توجه به اهمیت این دروس تقاضای ارائه آموزش بلندمدت طراحی، حداقل به میزان ۴ ترم تحصیلی (بعضاً در خلال تمام ترم‌های تحصیلی) را داشته‌اند.

۲. امکانات کارگاهی طراحی کمتر از متوسط و ناکافی ارزیابی شده است. ایجاد آتلیه طراحی اختصاصی با طراحی داخلی خاص و مجهز (نیمکت مخصوص، سه‌پایه، مولاژ، آیینه قدی و سایر لوازم تخصصی) که تمام دانشجویان رشته‌های مختلف امکان استفاده از آن را داشته باشند برای

نمودار ۳. نمودار تعداد ترم‌های دروس طراحی در رشته‌های مختلف، مأخذ: همان

توانایی ارائه راه و حل مسائل، طراحی شهودی و احساسی، طراحی مبتنی بر تخیل خلاقانه، بیان شخصی و توانایی قضاوت زیبایی‌شناسانه) با توجه به زمان و امکانات ناکافی در دو ترم، به‌ناچار از فرایند آموزش حذف شده و خلأ آموزش آن‌ها احساس می‌گردد.

۱۵. برای نیل به موارد مطرح‌شده در فوق این موارد پیشنهاد شد: تمرینات ساده‌سازی طرح، مطالعه تصویری آثار هنرمندان و تجزیه و تحلیل با رویکرد زیبایی‌شناسی، بحث و گفتگو درباره روش‌ها، استفاده از روش اتفاق و تصادف در طراحی و تبدیل آن‌ها به اشکال قابل فهم و درک کاربردی، طراحی با در نظر گرفتن احساسات شخصی به برنامه آموزشی افزوده شود.

۱۶. خلأ آموزش مبانی تاریخی و فلسفی طراحی و جنبش‌های طراحی معاصر محسوس است.

۱۷- ارائه یکسان محتوای آموزش طراحی برای تمام رشته‌های هنری محل اختلاف است. اغلب استادان خواهان ارائه دروس طراحی پایه به‌صورت یکسان برای تمام رشته‌های هنر هستند، لیکن امکان تخصصی شدن آموزش‌ها را برای دروس اضافی طراحی در ترم‌های بالاتر امکان‌پذیر و قابل اجرا دانسته‌اند.

۱۸. آموزش فردی متناسب با توانایی هر دانشجو، تشویق به کار و مطالعه، ایجاد انگیزش و اعتماد به نفس در دانشجو توسط استادان ضروری دانسته شده است. دانشجو زمانی اجازه ورود به ترم‌های بالاتر را داشته باشد که توانایی لازم را کسب کرده باشد.

۱۹. استفاده از استادان متنوع از بیرون و داخل دانشگاه در خلال تحصیل برای آشنایی عملی دانشجویان با روش‌ها و

۹. ارتباطی بین درس طراحی و سایر دروس رشته نظیر مبانی هنرهای تجسمی و کارگاه‌های صنایع‌دستی ضعیف و ناکارآمد عنوان شده است. شایان ذکر است استفاده از مدرسانی که شناخت مناسبی از رشته صنایع‌دستی و اقتضائات آن داشته باشند ضروری است.

۱۰. میزان ارائه دروس در خارج از آلتیه و دانشگاه، به‌دلیل کمبود زمان و امکانات، محدود و ناکافی عنوان شد. در این خصوص بازدید از موزه‌ها و طراحی از اشیای موزه‌ای و نیز بازدید از موزه‌های حیات وحش و طراحی از موجودات زنده ضروری عنوان شد.

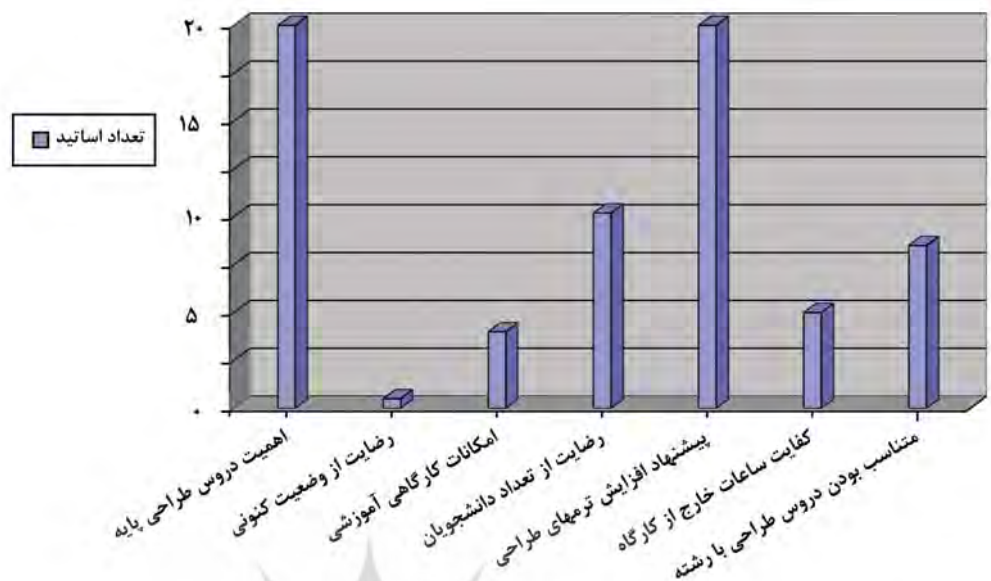
۱۱. پیشنهاد شد شروع و مبنای آموزش طراحی از طراحی منطقی و علمی باشد و در مراحل پیشرفته‌تر به طراحی حسی پرداخته شود. بدین منظور طراحی از فرم‌های هندسی و ساده بدون سایه‌روشن و تبدیل فرم‌های پیچیده به فرم‌های هندسی مادر شکل‌دهنده آن‌ها به‌منظور درک صحیح ارتباط و تناسب فضایی پیشنهاد شد. مبنای طراحی ۱ توانایی و هماهنگ ساختن چشم و دست و ذهن و طراحی ۲ بر خلاقیت و ارائه طرح‌های نو پیشنهاد شد.

۱۲. ارائه تمرینات متعدد و متنوع و ارزیابی و پیگیری منظم آن‌ها توسط استادان ضروری تشخیص داده شد. نظیر طراحی از مدل زنده به‌شیوه عینی، طراحی مجدد بدون مدل، طراحی از بافت‌های مختلف در طبیعت، ارائه موضوعات زنده.

۱۳. استادان غالباً آموزش طراحی را به‌عنوان تکنیک نگاه می‌کنند تا مفهوم، تفهیم صحیح مباحث طراحی و به‌کارگیری آنها ضروری تشخیص داده شد.

۱۴. بسیاری از مباحث ضروری در فرایند طراحی (نظیر

نمودار ۴. نمودار تعداد ترم‌های دروس طراحی در رشته‌های مختلف، مأخذ: همان

ورود سریع به مباحث پیشرفته‌تر بدون تسلط کافی دانشجویان به مباحث پایه و اساسی با توجه به کمبود زمان عملاً فاقد کارایی است.

۵. در اغلب موارد شرح درس ارائه شده غالباً به آموزش سطحی طراحی فیکور، طراحی از بنا، و طبیعت محدود شده است و به‌ناچار سایر تکنیک‌ها و فرایندهای طراحی مورد کم‌توجهی قرار گرفته است.

۶. دانشجویان صنایع‌دستی آشنایی و تسلطی به تکنیک‌های مختلف و متنوع طراحی و ارائه ندارند. دانشجویان اطلاع دقیقی از کاربردها و کاربردهای تکنیک‌های مختلف طراحی در نحوه ارائه نداشتند.

۷. دانشجویان غالباً به دلیل عدم پیگیری و جدیت استادان ممارست و تمرین کافی در خصوص تمرینات طراحی ندارند لذا به سرعت دلسرد و بی‌انگیزه شده و خود را از ادامه کار عاجز می‌یابند.

۸. شناخت تاریخی، نظری و فلسفی دانشجویان از مباحث طراحی بسیار ضعیف ارزیابی شده است.

۹. دانشجویان به دلیل کوتاهی و سطحی بودن دوره (دو ترم آموزش طراحی) فاقد آشنایی با مفاهیم تخصصی طراحی نظیر توانایی نمایش ایده‌ها، بیان شخصی، درک زیبایی‌شناسانه، اصول خلاقیت در طراحی، کاربردی کردن آموخته‌های ذهنی با تکنیک‌های عملی، تخیل خلاق و تسلط بر بیان شخصی و تجرید هستند.

۱۰. بی‌توجهی به اهمیت دروس طراحی از طرف متولیان آموزشی و توجه صرف به آموزش مهارت‌های تکنیکی صنایع‌دستی و کپی‌سازی (به‌جای نوآوری و ایده‌پردازی) از علل ضعف دانشجویان در طراحی عنوان شده است.

تفکرات متنوع طراحی پیشنهاد شده است.

۲۰. پیشنهادهای مبنی بر گنجانیدن امتحان طراحی در آزمون ورودی دانشگاه (کنکور) برای داوطلبان رشته صنایع‌دستی نظیر رشته‌های گرافیک، نقاشی و طراحی صنعتی ارائه شده.

نتایج پرسش‌نامه دانشجویان

۱. میزان یادگیری و کسب مهارت دانشجویان از کارگاه‌های طراحی ۱ و ۲ بسیار اندک و ناکارآمد است و برای برآوردن نیازهای رشته کفایت نمی‌کند. توانایی دانشجویان کارشناسی صنایع‌دستی در خصوص طراحی بسیار ضعیف و نامناسب عنوان شد.

۲. میزان موفقیت نسبی کلاس‌های طراحی با نحوه ارائه و تسلط استاد مربوطه کاملاً ارتباط مستقیم دارد. مهارت، تجربه و تسلط استاد در امر آموزش و انتظارات و آشنایی وی (در خصوص تمرینات و نظارت مستمر) در خصوص پیشرفت دانشجویان بسیار مهم ارزیابی شده است. لذا پیشنهاد می‌گردد که سر فصل و شرح درس جدید به‌گونه‌ای تدوین گردد که متضمن تدریس استاندارد و هدفمند توسط استادان باشد.

۳. غالباً دلیل و هدف از انجام تمرینات و طراحی توسط استادان برای دانشجویان شرح داده نمی‌شود و دانشجویان آگاهی ندارند که هر نوع تمرین برای ایجاد یا تقویت چه مهارتی (به‌طور مثال ذهن، دید، دست، خلاقیت) باید به انجام برسد.

۴. با توجه به اینکه دانشجویان دارای پیش‌زمینه‌های متفاوت و بعضاً نامرتب هنری هستند، مشکل جدی در خصوص آشنایی حتی ابتدایی با اصول طراحی پایه عمومیت دارد. لذا

نتیجه

دروس طراحی پایه از اصلی ترین و مهم ترین دروس دوران تحصیلی دانشجویان هنرهای تجسمی و کاربردی است و به طور کلی سنگ زیربنای کل دوران تحصیلی دانشجویان و زندگی هنری و حرفه ای فارغ التحصیلان را تشکیل می دهد. ورود به مراحل بالاتر تحصیلی بدون تبحر و تسلط در امر طراحی می تواند به صورت معزل و مانعی جدی در پیشرفت تحصیلی و حرفه ای دانشجویان مطرح باشد. این موضوعی است که امروزه در خصوص غالب دانشجویان کارشناسی صنایع دستی نیز مصداق دارد و این دانشجویان از توانایی های ناکافی در خصوص طراحی و در نتیجه توانایی تجسم بخشیدن به اندیشه ها، ارائه و ایده پردازی برخوردار هستند. لذا در این پژوهش با مطالعات کتابخانه ای و میدانی در حله اول جایگاه، اهمیت، کارکرد طراحی به صورت کلی در هنر مطرح شد و با مصاحبه و پرسش نامه های تخصصی استادان و دانشجویان وضعیت کنونی آموزش طراحی مورد ارزیابی قرار گرفت. در نهایت نحوه ارائه و احدهای طراحی در رشته های هنری (طراحی صنعتی، ارتباط تصویری، نقاشی و صنایع دستی) مقایسه شد. بر مبنای مطالعات صورت پذیرفته نتایج اصلی ذیل از این تحقیق به دست آمد:

الف. جایگاه و اهمیت طراحی در فرایند کلی آموزشی صنایع دستی به درستی تبیین و تعریف نشده است و باید مورد بازنگری قرار گیرد.

ب. شرح درس، کیفیت و شیوه آموزش و تکنیک های آموزشی طراحی باید مورد بازبینی قرار گیرد و به صورت هدفمند و متناسب با محتوا، نیازها و اقتضائات رشته صنایع دستی تعریف و ارائه گردد.

ج. میزان ساعات و ترم های کنونی تدریس کم است و برای ارائه مباحث ضروری و حصول به نتایج دلخواه ناکافی است.

لذا پیشنهاد می گردد:

الف. شرح درس کارگاه طراحی (سطح ۱) و ۲ متناسب با انتظارات و اقتضائات محتوای آموزشی و اقتضائات و نیازهای این رشته مجدداً بازنگری و تعریف گردد.

ب. کارگاه های طراحی تخصصی دیگری متناسب با نیازهای تخصصی هر گرایش پس از تعیین گرایش (ترم های ۵ و ۶) نیز به فهرست دروس دوره کارشناسی صنایع دستی اضافه گردد.

موارد زیر نیز جهت بهبود کیفی آموزش طراحی به دست آمد:

- آموزش طراحی به صورت استاندارد و هدفمند برای دانشجویان صنایع دستی برگزار گردد.

- از استادان مجرب و آشنا با اهداف و اقتضائات صنایع دستی جهت تدریس دروس طراحی استفاده شود.

- امر طراحی در کارگاه های چندگانه صنایع دستی در کنار آموزش تکنیک دخیل شود.

- آزمون ورودی طراحی جهت رشته صنایع دستی در نظر گرفته شود.

- امکانات کارگاهی متناسب و مجهز فراهم آید.

- تعداد دانشجویان کارگاه های طراحی استانداردسازی گردد.

- از استادان متنوع در خلال آموزش استفاده شود.

- آموزش تکنیک ها با آموزش مفاهیم، دلایل و کاربردها همراه باشد.

- کارگاه های تخصصی طراحی در طول دوران تحصیل تداوم داشته باشند.

منابع و مأخذ

- ادواردز، بتی. ۱۳۸۶. طراحی با سمت راست مغز. ترجمه عربعلی شروه. تهران: مارلیک.
پاکباز، رویین. ۱۳۷۸. دایرةالمعارف هنر نقاشی، پیکره سازی، گرافیک. تهران: فرهنگ معاصر.
پلنگی، ناصر. ۱۳۸۴. شیوه طراحی ذهنی. تهران: سروش.

- حلیمی، محمد حسن. ۱۳۷۶. اصول و مبانی هنرهای تجسمی: زبان، بیان، تمرین. تهران: احیاء کتاب.
- د.گ چینگ، فرانسیس. ۱۳۷۵. اصول و مبانی طراحی. ترجمه فرهاد گشایش. تهران: مارلیک.
- دهخدا، علی اکبر. ۱۳۷۷. لغت نامه، ج ۱۴. تهران: موسسه و چاپ دانشگاه تهران.
- مایر، مان فرد. ۱۳۸۳. مبانی و پایه هنرهای تجسمی در مدرسه بازل سوئیس. ترجمه عربعلی شروه. تهران: شباهنگ.
- محمدی راد، بهاء الدین. ۱۳۸۷. شناخت طراحی فهم طراحی. تهران: رنگ پنجم.
- مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارتباط تصویر با دو گرایش ارتباط تصویری و تصویرسازی، کد ۶۱۴۲، گروه هنر، مصوب سیصد و سی و هشتمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۳۱/۱/۱۳۷۶.
- مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی صنایع دستی، کد ۶۱۵۲، کمیته تخصصی هنرهای تجسمی، گروه هنر، مصوب یکصد و سومین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۷/۹/۱۳۶۶.
- مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی طراحی صنعتی، کد ۶۱۴۲، گروه هنر، مصوب سیصد و یکمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۲۵/۴/۱۳۷۴.
- مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی نقاشی، کد ۶۱۴۲، گروه هنر، مصوب ستاد انقلاب فرهنگی مورخ ۲/۲/۱۳۶۲.
- معین، محمد. ۱۳۷۱. فرهنگ فارسی معین. تهران: امیرکبیر.
- هرامی، فاطمه و دهقان، علیرضا. ۱۳۸۰. طراحی دوره پیش دانشگاهی. تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران.
- وزیری مقدم، محسن. ۱۳۸۰. شیوه طراحی، ج ۱. تهران: سروش.

Ching, Francis D.K. with Steven P. Juroszek. 1988. *Design Drawing*. Canada: John Wiley & Sons Inc.

Lewis, David. 1984. *Pencil Drawing Techniques*. London: Watson-Guption Publications.

Loomis, William Andrew. 2012. *Successful Drawing*. London: Titan Books; First Edition.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/171125/drawing>

A Review on the Status of Basic Drawing Education in the Bachelor of Handicrafts

Qubad Kianmehr, Associate Professor, Faculty of Handicrafts, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Mohammad Taghi Ashouri, Associate Professor, Faculty of Applied Arts, University of Art, Tehran, Iran.

Shabanali Ghorbani, Ph.D. Student in Art Research, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Received: 2015/3/11

Accepted: 2015/6/25

One of the most important basic courses for students of art disciplines is drawing. According to the authors' experiment and knowledge, and also the results obtained from the field research (including interview and questionnaire), the criticism goes to the education of basic drawing during the education period that professionally and artistically, doesn't provide the students and graduates of handicrafts discipline in bachelor's degree with required and sufficient skills to suitably present and realize their ideas and thoughts.

The main questions that this research is to answer are: 1. what are the reasons of handicraft students' weakness in drawing? 2. What are the solutions to improve the status of the education of basic drawing? Hence to study this problem, quantitative and qualitative methods were used along with the documentary/ library research tools and field research tools (interview and questionnaire).

Finally, this result was obtained that with regard to the insufficiency of the current program and syllabus, the necessity of providing changes in accordance with the nature of the discipline to improve the status of the education of basic drawing was proved and suggestions like increasing the specialized drawing courses, proposing the drawing courses in accordance with the goals of the discipline, and continuation of drawing courses during the whole education period, were offered based on the research findings.

Keywords: Higher Education, Art Education, Basic Drawing, Bachelor of Handicrafts.